

CECILIA STEGÖ CHILÒ:

Tysklands meste förbundskansler

Jag försökte träna lite grand, men det blev bara värre.

För informella svenskar är det inte lätt att uttala strama tyska hälsningsfraser och titlar på ett naturligt sätt. *Herr Bundeskansler. Guten Tag, Herr Bundeskansler. Herr Bundeskansler, sehr nett dass ich mitkommen durfte.*

Det är sommar i Bonn 1989. I Europa undras det över vad som komma skall. Utvecklingen i länder som Polen och Ungern väcker stora förhoppningar hos vissa medan den tonas ned av – eller rent av skrämmer – andra. Man anar att historien skall vända blad, men ännu sitter ingen med facit i hand.

I Tyskland befinner sig på nytt förbundskansler Kohl i blåsväder. De flesta är överens om att så här illa har det aldrig varit tidigare. Kritiken från

de egna leden är nu öppen, liksom frågorna: Kommer han att klara sig? Även den här gången?

Men Kohl-karavanen drar vidare. Från Bundeskansleramt till förbundsdagen, från partimöten i Bonn till offentliga möten runt om i landet, från Västtyskland ut i Europa till sittningar med regeringschefskollegor och partivänner. Här är det arbete, arbete och arbete som gäller. Och ingenting tillåts stora koncentra-

tionen på den dagordningen vars övergripande rubrik skulle kunna sättas till: Den välorienterade vinner.

Om något skall förklara det politiska överlevnadsfenomenet Helmut Kohl så är det just detta. Kohl är mannen som alltid har vårdat sina relationer. Han har aldrig sett ned på partiarbete, aldrig blivit för snobbig för sin väljarkår, aldrig för "stor" för sitt Tyskland.

Omsorgsfullt varvar han sina officiella plikter med ett personligt kontaktbyggande. Och förmågan att få andra toppolitiker att känna sig förstådda och stöttade är en av anledningarna till att Tyskland åtnjuter ett inflytande bra mycket större än vad som följer av den ekonomiska styrkan och det geopolitiska läget.

- *Guten Tag, Herr Bundeskansler.*

Jag står vid sidan av den uppställda helikopterbesättningen på plattan utanför kanslervillan. En dags resa med Helmut Kohl skall börja. Förbundskanslern räcker fram sin jättenäve.

CECILIA STEGÖ-CHILÒ är frilansjournalist och ledarskribent i Svenska Dagbladet. Hon är bosatt i södra Tyskland.

– *Guten Tag.*

Ett kort leende. En gnutta morfarsvärme. Tillbaks till den professionella koncentrationen:

– *Alles klar. Los!*

Ful kofta

Via Köln, där världens sannolikt mest utnyttjade regeringschefsplan väntar, får vi till Hamburg. Kohl kränger sig ur kavajen, drar loss slipsen, sparkar av sig skorna, sätter på sig sin lika kära som fula kofta – och somnar.

Så tystnar allting. Och formaliteternas spänning upplöses i familjärt lugn. Att dagspolitikens larm försvinner med dånet från jetmotorerna är väl en sak. Men att mannen snett framför mig klarar av att koppla bort trycket från trycket mot hans politiska liv förundrar mig. Vet han att han kommer att vinna? Eller skulle en förlust inte bekomma honom?

Frågorna blir hängande i luften när en medarbetare förklarar att utan denna förmåga att vila – och vid andra tillfällen njuta och ha roligt – skulle fenomenet Kohl inte existera. Inte med de arbetsdagarna, inte med det tempot, inte med den hyddan, vid den åldern.

I Hamburg väntar de trogna. Namnen, vitsen vid det senaste mötet, frågorna om CDU-organisationens och äkta hälfternas tillstånd. Allt sköter Kohl med klockren ledarkänsla.

Talet inför ett fullsatt konserthus är emellertid trist. Redigt, men trist. Tills de republikanska busarna sätter

igång att vråla från läktaren. Då släpper Kohl manuset, knyter näven och dundrar till. På någon minut är situationen utredd – och vunnen. De egna andas ut. Jag kippar efter luft. Ty under ett ögonblick visade sig mannen som går igång på – ja kanske rent av lever av – motståndet, men som också kan bli fullständigt skoninglös. Med åren har detta lett till en rejäl utgallring i CDU-leden.

När kanslerns och CDU-ordförandens avgång nu motses med en sådan oro att Kohl ständigt uppmanas att sitta kvar ytterligare en period, handlar det alltså om en konsekvens av denna hans sämsta sida. Han ger människorna omkring sig viss löplina, tid att tänka efter när ett ställningstagande är oundvikligt, men när tiden runnit ut så är man med på tåget eller sparkas av. Obehagligt? Visst. Ofrånkomligt? Kanske. I vilket fall har det med åren blivit allt glesare i ledet av tänkbara kronprinsar.

Kohl jonglerar med några lokalreportrar på den efterföljande presskonferensen. Han förvrider deras frågor. Han visar tydligt vilka han tycker är intressanta. Han sätter själv agendan för tillställningen.

Några finner övningen rätt underhållande, andra känner sig utsatta, förnedrade. Revanschlystnaden växer. Jag skakar försiktigt på huvudet. I morgon lär det inte se fagert ut i spalterna.

Det är ett välkänt faktum att Helmut Kohl inte har mycket till övers för massmediafolket. Han accepterar

inte ”den moderna medialogiken”. Han vägrar att spela med i en utveckling där formen allt oftare sätts före innehållet, hastigheten före eftertänksamheten. Genom hela sin karriär har han trotsat ”lagarna” genom att vara oinställsam:

– Det kan jag inte kommentera, jag läser inte der Spiegel.

Å andra sidan har inte massmedierna haft mycket till övers för Helmut Kohl heller. I början av hans karriär skulle politiker vara radikala, sedan fick de gärna tillhöra CDU, *aber bitte etwas geschickter als der Kohl!*

Statsman på eget sätt

Medan mer tillrättlagda politiska personligheter som Richard von Weizsäcker eller Rita Süßmuth solade sig i mediaglansen, satt Kohl ohjälpligt i skuggan. Först på senare tid har det blivit bättre. De tyska massmedierna har accepterat att kanslern hellre äter korv och surkål än korslagda ärtskivor och han har blivit statsman på sitt eget sätt och inte efter massmediernas anvisningar.

På vägen från Hamburg till nästa mål sitter jag och grunnar på hur jag skall fråga honom om drivkraften, varför han hänger sig kvar, vägrar att ge upp. Men innan formuleringen hittar fram säger Kohl själv:

– Jag vet att många tycker att jag skall sluta nu. Men det går inte.

Sade han ”det går inte”? Va’ då går inte? Jag skall precis fråga, men Kohl hinner före igen. Och nu följer en halvtimmas rapp föreläsning under vilken jag tas med på en vandring

från det sönderbombade Ludwigs-
hafen till en alleuropeisk framtid.

Det är en fascinerande berättelse
där värderingar blandas med fakta,
analys med spekulation, kyla med
engagemang och alltihop liksom
kröns med en nykter bedömning av
den egna betydelsen.

Kohl ritar cirklar i luften och talar
om värdet av en fortsatt integration i
Europa. Några måste gå före, visa att
projekten håller och gör Europa star-
kare. Sedan kommer de andra – en
dag också östeuropéerna – helt
naturligt att vilja vara med.

Och så kommer det, nästan
obemärkt:

- Ni vet, muren kommer inte att
stå för evigt.

Självfallet försöker jag frysa ögon-
blicket, men det går inte. Förbunds-
kanslern rusar vidare i texten, omöj-
lig att stoppa. Men han sade det, och
hela hans framtidsbild byggde på det,
dagarna för östblocket är räknade.

Ett halvår senare när Kohl chockar
omvärlden med en färdig grovskiss
för hur den tyska återföreningen skall
gå till sitter jag i Stockholm, skakar
åter på huvudet och får inte bort
leendet från läpparna. Den, förlåt,
jäkeln satte igång planerings-
maskineriet långt innan muren föll.
Han "visste", dvs läget, analysen,
känslan, intuitionen "sade" honom,
vad som skulle hända.

Och naturligtvis kunde han inte
lägga av i det läget. Det hade aldrig
Konrad Adenauer gjort.

Och därmed är vi framme vid vad
som får så många skribenter att syna

Helmut Kohl i sömmarna under just
dessa oktober- och novemberveckor.

Den 30 oktober har Helmut Kohl
varit förbundskansler längre än den
legendariske Konrad Adenauer, som
mellan 1949 och 1963 ledde Väst-
tyskland från de moraliska och mate-
riella ruinerna till en ny identitet och
ett nytt välstånd.

”
*Ett halvår senare när
Kohl chockar omvärlden
med en färdig grovskiss för
hur den tyska åter-
föreningen skall gå till
sitter jag i Stockholm,
skakar åter på huvudet
och får inte bort leendet
från läpparna.* ”

Det är närmast självklart att sam-
tiden inte kommer att tillåta Kohl ta
plats i samma historiska höjdläge som
Adenauer, trots att Kohl står i samma
relation till den tyska återföreningen
som Adenauer står till framväxten av
ett demokratiskt och med omvärlden
försonat Västtyskland: Det hade
kanske gått utan dem, men säkert är
det inte och troligen hade resultatet
blivit bra mycket sämre.

Men det hindrar inte att likheten
de båda männen emellan är slående.

Både Adenauer och Kohl har sett
sitt politiska arbete som en livs-
uppgift. Adenauer hade varit poli-
tiker redan före kriget och slutade
inte förrän han blev bortlyft till

rosenodlingarna, 87 år gammal.

Kohl blev redan 1946, som 16-
åring, medlem nummer 246 i det
nygrundade CDU Rheinland-Pfalz.
Han var regeringschef i samma del-
stat under sju år innan han blev
förbundskansler. 1973, för 23 år
sedan!, valdes han till ordförande för
CDU.

Vidare går det med lätthet att
jämföra de båda männens politiska
profiler. Adenauer byggde det mark-
nadsekonomiska, federala och
"kristet sociala" Västtyskland inte
bara efter amerikanskt påbud utan i
allra högsta grad efter egen över-
tygelse. Kohls generation gjorde
sedan denna borgerliga återhämt-
ningsmodell till modern parti-
ideologi. Men samtidigt som en stark
idéförankring visar sig både hos
Adenauer och Kohl är det som
pragmatiker, eller värdeladdade prag-
matiker, de skördar sina stora fram-
gångar.

Ja, frågan är om det inte är just här
som det gemensamma framgångs-
receptet bakom de två långa poli-
tikerkarriärerna ligger.

Pragmatism och sunt förnuft

Det var nämligen med hjälp av en
"värdeladdad pragmatism" som
Adenauer lyckades gå förbi
efterkrigstidens kollektivistiskt inspi-
rerade eliter och fånga det tyska föl-
kets uppmärksamhet och stöd i det
första och helt avgörande valet 1949.
Fast förankrad i sina idéer sålde han
sitt budskap med argument som tog
fasta på sunt förnuft och längtan efter

resultat. Drömman om de stora projekten lät han socialisterna göra.

I grund och botten har Kohl gjort samma sak. Även han har haft problem med tidsandan och eliterna. Men också han har gått förbi dem, uppsökt folket och bett om stöd för att genomföra det rätta, kloka och hållbara.

Drev igenom återföreningen

Pragmatik och värden i samma form. På det har de två politikerna byggt den säkerhet som gjort att de sedan också har kunnat skriva historia. Adenauer lät sig väljas till Västtysklands första förbundskansler med sin egen röst därför han var övertygad om att han – och ingen annan – skulle göra rätt saker och ytterst det som det tyska folket önskade. Att han sedan valdes om gång på gång visar att hans bedömning var riktig.

Och Helmut Kohl vågade på samma sätt ta tillvara på tillfället och driva igenom den tyska återföre-

ningen trots folkets osäkerhet och eliternas mistänksamhet. Något val har han heller inte förlorat sedan dess.

Keine Experimente, stod det 1989 på DDR-demonstranternas plakat. Och på Adenauers valaffischer. Ibland är det kort mellan tidsepokerna i den politiska historien.

Och i den har redan Helmut Kohl skrivit in sig. Med den i huvudsak lyckade återföreningen blev han ”en av vår tids största politiker”. Det skulle räcka för de flesta, men som en av Frankfurter Allgemeine Zeitungs redaktörer fastslog för en tid sedan: Kohl ser inte makt och ära som ett mål i sig, utan är ”den enda politiker i Bonn som drivs av att uppnå målsättningar”.

Och nu är det ett integrerat Europa och ett konkurrenskraftigt Tyskland som gäller.

Utmaningarna och motståndet är på plats och Kohl är i gång precis som tidigare. Dag efter dag rör han sig mellan Bundeskansleramt och

förbundsdagen, mellan parti- och EU-möten, mellan förtroliga samtal och öppna strider. Flygplan startar och landar. Relationer odlas och planeringsmaskinerierna jobbar på med att justera politiken så att den värdeladdade pragmatikern kan mobilisera sitt verklighetsbundna folk.

Det imponerande mönstret går alltså igen, ändå hörs åter skeptikerna som säger att den här gången kommer han inte att lyckas.

Och det är klart. Någon gång måste även Kohls karavan stanna. Men som det ser ut idag är det ingen annan än han själv som bestämmer när.

Det har hunnit bli natt när vi är tillbaka i Bonn. Förbundskanslern verkar pigg, jag är helt slut.

- *Vielen Dank und Gute Nacht, Herr Bundeskansler.*

- *Gute Nacht und Auf Wiedersehen!*

Jo, det var just det. Naturligtvis. På återseende.